

۱۲ توصیه ی کلیدی + ۱۹۰ واژه ی دام دار زبان فارسی کنکور

می توان از طریق تحلیل ساختمان واژه، تکواژ و واژه را تشخیص داد؛ بنابراین چنان چه بر ساختمان واژه مسلط شوید، در تشخیص واژه ها و تکواژها نیز سریع تر عمل خواهید کرد.

تعاریف

ساختمان واژه : ۱- ساده ۲- مرکب ۳- مشتق ۴- مشتق-مرکب

ساده: واژه‌ای که تنها از یک جزء معنادار ساخته شده است. **مثال:** کتاب، میز، گوسفند، دفتر، کاغذ و...

مرکب: واژه‌ای که از بیش از یک جزء معنادار تشکیل شده است. **مثال:** کتاب‌خانه، گلاب (گل + آب)، شاهنامه، روزنامه، کاردان و...

مشتق: واژه‌ای که از یک جزء معنادار و وند تشکیل شده است. **مثال:** همراه، دانشمند، دانش، چشمه، هفته و...

مشتق-مرکب: واژه‌ای که بیش از یک جزء معنادار و نیز از جزء بی‌معنی تشکیل شده است. **مثال:** اسم‌نویسی، فرمانروایی (ی ماقبل آخر «ی» میانجی و «ی» آخر وند است.)، دریاسالاری، سازماندهی (مان و ی وند است.)

آشنایی با ساختمان هر یک از این واژگان ما را در یافتن تکواژها راهنمایی می‌کند.

توجه: برای اشراف بیشتر بر این مبحث به درس ۲ (جمله)، درس‌های ۱۷، ۲۰ و ۲۱ (ساختمان واژه‌ی ۱، ۲ و ۳) مراجعه نمایید و ساختمان واژگان را با توجه به تمام مثال‌ها و نکات مربوط به آن‌ها بیاموزید و تکرار کنید.

۱۲ توصیه ی کلیدی برای پاسخ به تست‌های کنکور

۱- واج میانجی واژه را مشتق نمی‌سازد و تکواژ نیز محسوب نمی‌شود: نیاکان (ک واج میانجی است و تکواژ محسوب نمی‌شود).

۲- همه‌ی وندها - چه اشتقاقی چه تصریفی- یک تکواژ محسوب می‌شوند، اما واژه به حساب نمی‌آیند.

۳- وندهای تصریفی «نشانه‌های جمع، ی نکره، می (در فعل‌های ماضی استمراری و مضارع اخباری)، ب (در فعل‌های امر و مضارع التزامی)، ن منفی‌ساز، شناسه‌ها» واژه را مشتق نمی‌سازند.

۴- نقش‌نمای اضافه (-) یک واژه و یک تکواژ محسوب می‌شود.

۵- «همین و همان» واژه‌های ساده محسوب می‌شوند.

۶- در واژه‌های «برای» و «بدون» کسره متعلق به خود واژه است.

- ۷- در واژه های «تخت خواب و رخت خواب» مشتق - مرکب و سه تکواژ است. کسره ی میان دو واژه وند است)
- ۸- تشخیص فعل نیز بسیار مهم است ، این که فعل ساده، مرکب یا پیشوندی است: فعل های مرکب یک واژه محسوب می شوند.

الف) «... نتیجه ای کلی در مورد زندگی است که داستان آشکارا بیان کرده است.» سراسری هنر ۸۹
همان طور که ملاحظه می فرمایید فعل جمله «بیان کرده است» مرکب و یک واژه محسوب می شود.

ب) «... اندوه را تازه می گرداند.» سراسری زبان ۹۰

«می گرداند» فعل ساده و یک واژه محسوب می شود.

«... و دیگر پیامدهای ناگوار در کار خواهد بود.» سراسری زبان ۸۸

«خواهد بود» فعل ساده و یک واژه محسوب می شود.

۹- واژه های «تابستان، زمستان، دبستان، ساریان، خلبان، شبان، زرخدان، ناودان، خاندان، سیاوش، سهراب، رستم، تهمینه، شیرین، دستگاه، استوار، بنگاه، پگاه، غنچه، پارچه، کلوچه، کوچه، مژه، دیوار، دیوانه، وادار و دشوار» ساده به حساب می آیند زیرا امروزه پیشینه ی باستانی زبان را در نظر نمی گیرند.

۱۰- «ی» اسنادی یک تکواژ و یک واژه است. **مثال:** تویی (تو هستی)

۱۱- شناسه های فعل چه موجود باشند چه محذوف یک تکواژ محسوب می شوند.

۱۲- دقت کنید «ی» نکره را با وند «ی» اشتباه نگیرید. «ی» نکره واژه را مشتق نمی سازد. (برای تشخیص به معنای واژه توجه کنید.)

مثال: نثر داستانی اکنون مهم ترین نوع ادبی اروپا و... است. (سراسری زبان ۸۹)

داستانی که جنبه های واقعی و تاریخی و اخلاقی آن به هم آمیخته است.

همان طور که ملاحظه می نمایید واژه ی «داستانی» در مثال اول مشتق است، چون در معنای منسوب به داستان به کار رفته و در جمله ی دوم نکره است، چون در معنای داستانی که - برای ما ناشناس - است به کار رفته است؛ بنابراین «ی» جمله ی اول وند اشتقاقی و «ی» جمله ی دوم وند تصریفی است.

- در جدول های آمده سافتمان برقی واژگان که ممکن است موجب به فطا افتادن داوطلبان گردد، - با توجه به کنکور سراسری و کتاب (زبان فارسی ۳ - شرح داده شده است. لازم به ذکر است جداسازی واژگان تا مرله ی تکواژ صورت گرفته است.

۱۸ واژه‌ی مرکب دامدار:

نامهرسان ← نامه+ رسان(نامه یک تکواژ است.)	تشبیه آفرین ← تشبیه+ آفرین
سفرنامه ← سفر+ نامه(نامه یک تکواژ است.)	راهنما ← راه+ نما
نهان‌خانه ← نهان+ خانه	راهبر ← راه+ بر(بن فعل از مصدر بردن)
سرآغاز ← سر+ آغاز	پیامبر ← پیام+ بر(بن فعل از مصدر بردن)
سرداران ← سر+ دار+ ان (نشانه‌ی جمع وند تصریفی در ساختمان واژه نقشی ندارد.)	پیشرفت ← پیش+ رفت
سرزمین ← سر+ زمین	دستاورد ← دست+ آورد
سرانجام ← سر+ انجام	پیامد ← پی+ آمد
کاردان ← کار+ دان(بن مضارع از امصدر دانستن)	ستم‌پیشه ← ستم+ پیشه
قلمرو ← قلم+ رو	شهریار ← شهر+ یار

۹۴ واژه‌ی مشتق دامدار:

الهی ← ال‌ه+ ی	بالرزش ← با+ ارز+ ش
بی‌عوض ← بی+ عوض	برخورداری ← بر(وند)+ خورد+ ار(وند)+ ی(وند)
جوانی ← جوان+ ی	گوارا ← گوار(بن فعل)+ (اوند)
فکری ← فکر+ ی	پژوهش ← پژوه+ ش
ایرانیان ← ایران+ ی+ ان	پژوهشگر ← پژوه(بن مضارع)+ ش(اشتهاقی)+ گر(اشتهاقی)
ادبیات ← ادب+ ی+ ات	متأسفانه ← متأسف+ انه
نشانه ← نشان+ ه	بالنده ← بال+ نده(وند)
نوشته ← نوشت+ ه	نویسنده ← نویس+ نده
نامحسوس ← نا+ محسوس	فتنه‌گری ← فتنه+ گر(اشتهاقی)+ ی(اشتهاقی)
آشنایی ← آشنا+ ی(یای اول واج میانجی است.)	یاغی‌گری ← یاغی+ گری(حتما به صفحه‌ی ۱۴۷ درس ۲۰ مراجعه کنید.) منظور تفاوت فتنه‌گری و یاغی‌گری است
منظومه ← منظوم+ ه	عاشقانه ← عاشق(صفت)+ انه(اشتهاقی)
سروده ← سرود+ ه(وند)	دانشور ← دان(بن فعل)+ ش+ ور
شاخه ← شاخ+ ه	تشنگی ← تشنه+ گی
گزارشگر ← گزار+ ش+ گر	بیهقی ← بیهق+ ی(وند)
ساختمان ← ساخت+ مان	توانا ← توان(بن فعل)+ (اوند)
گیرا ← گیر+ ا	آموزش ← آموز+ ش
گفتار ← گفت+ ار	گسترش ← گستر+ ش
اندیشه ← اندیش+ ه	واقعیت ← واقع+ یت
آفرینش ← آفرین+ ش	سوگوار ← سوگ+ وار
نامحرمان ← نا+ محرم+ ان(تصریفی)	ناگوار ← نا+ گوار

صوفیان ← صوف + ی (وند) + ان (تصریفی)	پیدایی ← پیدا + یی
سرایندگان ← سرای (بن مضارع) + نده (وند) + گان (تصریفی)	بهره‌وری ← بهره + ور + ی
بی تفاوتی ← بی + تفاوت + ی (وند)	بی عاطفگی ← بی + عاطفه + گی
شتاب‌ناک ← شتاب + ناک	پراکندگی ← پراکند + ه + گی
سروده ← سرود + ه (وند)	تحمیدیه ← تحمید + یه
زمینه ← زمین + ه (اشتقاقی)	ستایش ← ستای + ش
فراگیری ← فرا (اشتقاقی) + گیر (بن مضارع) + ی (اشتقاقی)	نوشته ← نوشت + ه
داستانی ← داستان + ی	وابسته ← وا + بست + ه
اسلامی ← اسلام + ی	خواننده ← خوان + نده
زیبا ← زیب + ا	برخورد ← بر + خورد
رسا ← رس + ا (اشتقاقی)	بارور ← بار + ور
سنجش ← سنج + ش	ارزشمند ← ارز + ش + مند
باستانی ← باستان + ی (وند)	شنیداری ← شنید + ار + ی
دیداری ← دید (بن ماضی) + ار (اشتقاقی) + ی (اشتقاقی)	گویا ← گوی + ا (وند)
فرهنگی ← فرهنگ + ی	پیدایش ← پیدا + ش
حکیمانه ← حکیم + انه (اشتقاقی)	جغرافیا ← جغرافی + ا
شوخی ← شوخ + ی	دیدگاه ← دید + گاه
ماندگار ← ماند (بن فعل) + گار	آینده ← آی + نده
تخیلی ← تخیل + ی (اشتقاقی)	زرین ← زر + ین
صحنه ← صحن + ه (وند)	دارا ← دار (بن مضارع) + ا (اشتقاقی)
ظلمانی ← ظلم + انی	استعاری ← استعاره + ی
روزگار ← روز + گار (وند)	بینا ← بین + ا (وند)
شایستگان ← شایست + ه (اشتقاقی) + ا (تصریفی)	سامانی ← سامان + ی
زندگی ← زنده + گی (وند)	شکافتن ← شکافت + ن
افزایش ← افزای + ش	برومند ← بر + اومند
عامی ← عام + ی	بیمناک ← بیم + ناک
معنوی ← معنا + ی	ترک‌تپه ← ترک + تپه

www.my-dars.ir

۷۷ واژه‌ی مشتق - مرکب دام‌دار:

مایه گذاشتن ← مایه + گذاشت + ن	ناخود آگاه ← نا (وند) + خود + آگاه
سلامت برانداز ← سلامت + بر (وند) + انداز	توده‌شناسی ← توده + شناس + ی
سبک‌شناسی ← سبک + شناس + ی (وند)	مردم‌شناسی ← مردم + شناس + ی
سخن‌سنجی ← سخن + سنج + ی (وند)	گشت و گذار ← گشت + و (وند) + گذار
دست‌اندر کاران ← دست + ندر + کار	تأمل بر انگیز ← تأمل + بر (وند) + انگیز
درس‌نخوانده ← درس + ن + خواند + ه	گون‌گون ← گون + ا + گون

سه گوشه ← سه + گوش + ه (وند)	دست یابی ← دست + یاب + ی
سرتاپا ← سر + تا (وند) + پا	کامیابی ← کام + یاب + ی
طرح ریزی ← طرح + ریز + ی	دل سوخته ← دل + سوخت + ه
بلند پایه ← بند + پای (واج میانجی + ه (وند))	امانت داری ← امانت + دار + ی
ارائه شده ← ارائه + شد + ه	زبر زنجیری ← زبر + زنجیر + ی (وند)
صیقل دادن ← صیقل + داد + ن	شفاف ساختن ← شفاف + ساخت + ن
جهان بینی ← جهان + بین + ی	تصویر نگاری ← تصویر + نگار + ی
باز آفرینی ← باز + آفرین + ی	دگر گونی ← دگر + گون + ی (وند)
پی در پی ← پی + در + پی	زمینه ساز ← زمین + ه + ساز
ناجوان مردی ← نا + جوان + مرد + ی	سر چشمه ← سر + چشم + ه
بهره یابی ← بهره + یاب + ی	گرد آوری ← گرد + آور + ی
سازماندهی ← ساز (بن مضارع) + مان (وند) + ده (بن مضارع) + ی (وند)	هر روزه ← هر + روز + ه (وند)
دانش نامه ← دان + ش + نامه	تأثیر پذیری ← تأثیر + پذیر + ی
لا به لا ← لا + به (اشتقاقی) + لا	قصه گوئی ← قصه + گو + ی (وند)
منعکس کننده ← منعکس + کن + نده	گفت و گو ← گفت + و (وند) + گو
دربر گیرنده ← در (وند) + بر (اسم) + گیر + نده	کند و کاو ← کند + و + کاو
خودشناسی ← خود + شناس + ی	تاخت و تاز ← تاخت + و + تاز
خرده گیری ← خرد + ه (وند) + گیر (بن فعل) + ی (وند)	خنده دار ← خند + ه + دار
دراز دستی ← دراز + دست + ی (دراز دست بودن)	سرافرازی ← سر + افراز + ی
سراسر ← سر + ا + سر	ریشه یابی ← ریش + ه + یاب + ی
گوشه نشینی ← گوش + ه + نشین + ی	درون بینی ← درون + بین + ی
عدالت پیشگی ← عدالت + پیشه + گی	پیش بینی ← پیش + بین + ی (وند)
عیب جویی ← عیب + جو + ی (یای اول واج میانجی است.)	کشاکش ← کش + ا (وند) + کش
رو به رو ← رو + به + رو	گمراهی ← گم + راه + ی (وند)
آشنا ساختن ← آشنا + ساخت + ن	رنج دیده ← رنج + دید + ه
کنجکاو ی ← کنج + کاو + ی	نمایش دهنده ← نمای (بن مضارع) + ش + ده (بن مضارع) + نده
تکاپو ← تک + ا + پو	به گزینی ← به (صفت) + گزین (بن مضارع) + ی (وند)
ماهواره ← ماه + واره	ریشه دار ← ریش + ه + دار (بن فعل)
تخت خواب ← تخت + خواب	کشت و کشتار ← کشت + و (وند) + کشت + ار (وند)
آموزش و پرورش ← آموز + ش + و + پرور + ش	یک شبه ← یک + شب + ه (وند)
آینه بندان ← آینه + بند + ان (وند)	گیرودار ← گیر + و + دار
حقوق بگیر ← حقوق + ب + گیر	زبان نفهم ← زبان + ن + فهم
سرباز گیری ← سر + باز + گیر + ی	داد گستری ← داد + گستر + ی